

Anne Applebaum

ČERVENÝ HLADOMOR

Stalinova vojna
proti Ukrajine

ANNE APPLEBAUM

**ČERVENÝ
HLADOMOR**

ANNE APPLEBAUM

**ČERVENÝ
HLADOMOR**

**Stalinova vojna
proti Ukrajině**

Жертвам
Venované obetiam

Anne Applebaum
Red Famine: Stalin's War on Ukraine

Copyright © 2017 by Anne Applebaum
All rights reserved

Translation © Samuel Marec

Jacket photo © Elena Sevrina/stock.adobe.com

Design & Layout © Soňa Ševčíková

Slovak edition © 2023 by N Press, s. r. o.

ISBN 978-80-8230-191-8

OBSAH

Zoznam fotografií	12
Zoznam máp	15
PodĎakovanie	25
Predhovor	27
ÚVOD: Ukrajinská otázka	33
PRVÁ KAPITOLA: Ukrajinská revolúcia, 1917	46
DRUHÁ KAPITOLA: Vzbura, 1919	77
TRETIA KAPITOLA: Hladomor a prímerie, dvadsiate roky	94
ŠTVRTÁ KAPITOLA: Dvojité kríza, 1927 – 29	120
PIATA KAPITOLA: Kolektivizácia – revolúcia na vidieku, 1930	153
ŠIESTA KAPITOLA: Vzbura, 1930	182
SIEDMA KAPITOLA: Zlyhanie kolektivizácie, 1931 – 32	202
ÔSMA KAPITOLA: Rozhodnutia vedúce k hladomoru, 1932: Rekvizície, čierne listiny a hranice	232
DEVIATA KAPITOLA: Rozhodnutia vedúce k hladomoru, 1932: Koniec ukrajinizácie	254
DESIATA KAPITOLA: Rozhodnutia vedúce k hladomoru, 1932: Špehovanie a špehovia	272
JEDENÁSTA KAPITOLA: Hlad, jar a leto 1933	293
DVANÁSTA KAPITOLA: Prežívanie, jar a leto 1933	315
TRINÁSTA KAPITOLA: Nasledujúce obdobie	332
ŠTRNÁSTA KAPITOLA: Utajovanie	350
PÄTNÁSTA KAPITOLA: Holodomor v dejinách a pamäti	378
EPILÓG: Nový pohľad na ukrajinskú otázku	405
Poznámky	419
Vybraná bibliografia	475
Zdroje fotografií	495
Menný register	497

ZOZNAM FOTOGRAFIÍ

1. Ukrajinské vyhlásenie nezávislosti, 9. januára 1918
2. Obálka časopisu *Naše mynule* od Heorhija Narbuta, 1918
3. Zhromaždenie za nezávislosť v Kyjive, 1917
4. Mychajlo Hruševskij
5. Obálka Hruševského *Dejín Ukrajiny*, 1917
6. Symon Petľura a Józef Piłsudski, Stanislaviv, 1920
7. Pavlo Skoropadskij
8. Nestor Machno
9. Olexandr Šumskij
10. Mykola Skrypnyk
11. Vsevolod Balyckij
12. Dražba kulackého majetku
13. Ženy hlasujú za vstup do kolchozu
14. Kulacká rodina na ceste do vyhnanstva
15. Roľníci pri troskách vypáleného domu
16. Zhodené kostolné zvony, Žytomyr
17. Konfiškovanie ikon, Charkiv
18. „Dobrovoľníci“ pri zbere úrody
19. Roľníci pri počúvaní rozhlasu
20. Hryhorij Petrovskij
21. Zbieranie rajčín
22. Roľnícka rodina číta *Pravdu*
23. Stráženie obilného skladu
24. Roľníci odchádzajú z domu hľadať potravu
25. Opustený roľnícky dom
26. Hladujúci ľudia pri ceste
27. Hladujúca rodina
28. Roľnícke dievča
29. – 30. Pátrači nachádzajú obilie ukryté pred rekvizíciami
31. Stráženie polí
32. – 33. Rady na chlieb v Charkive
34. – 37. Hladomor v Charkive, jar 1933

38. – 39. Hladujúci muž, živý a potom mŕtvy
40. „Hladomor vládne Rusku“, Gareth Jones, *Evening Standard*, 31. marca 1933
41. Walter Duranty na večeri v Moskve
42. „Rusi hladujú, ale neumierajú od hladu“, Walter Duranty, *The New York Times*, 31. marca 1933
43. – 44. Rodina v Černihive pred hladomorom a po ňom
45. Lazar Kahanovič, Josif Stalin, Pavlo Postyšev a Kliment Vorošilov, 1934
46. Hromadný hrob pri Charkive, 1933

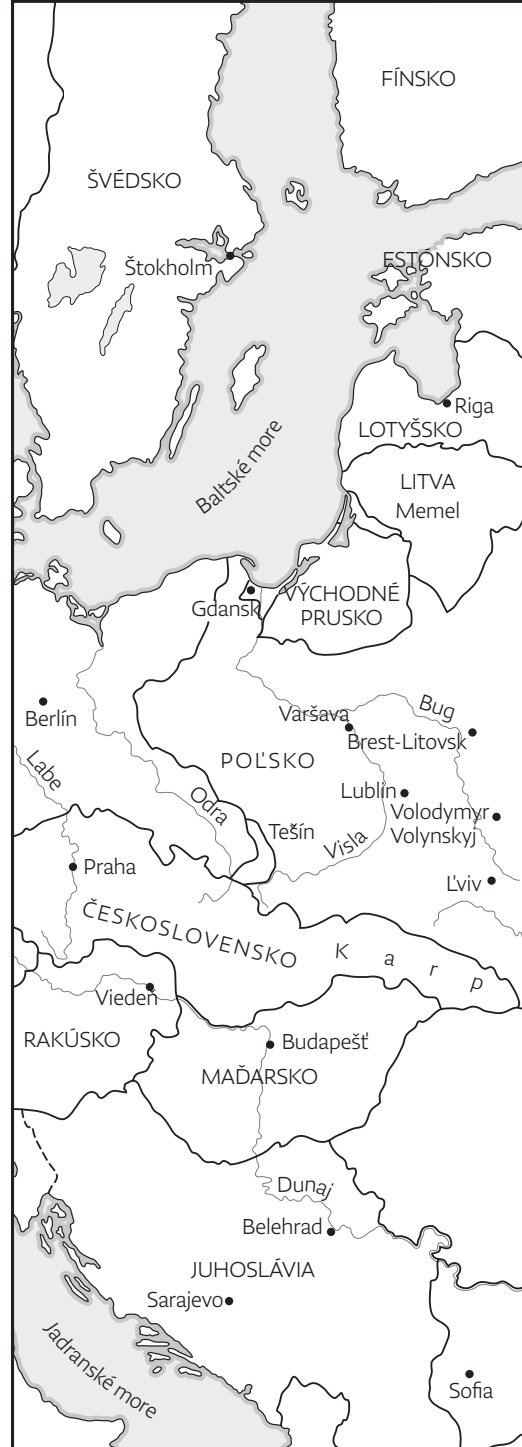
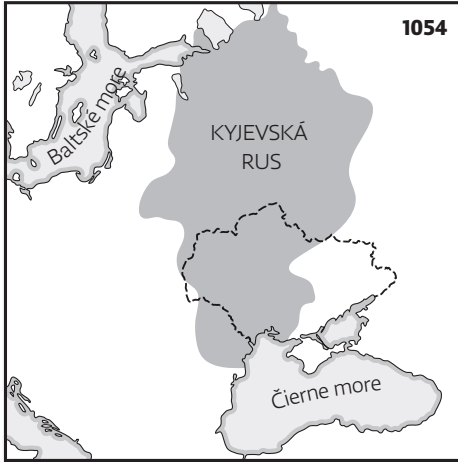
ZOZNAM MÁP

Sovietsky zväz a východná Európa, 1922

Ukrajina, 1922

Hladomor, 1932 – 34

Fyzická mapa Ukrajiny, 1932

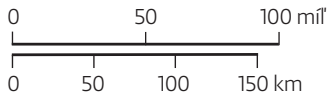
Sovietsky zväz a východná Európa, 1922

- ZSSR
- - - hranice sovietskych republík
- ostatné hranice štátov

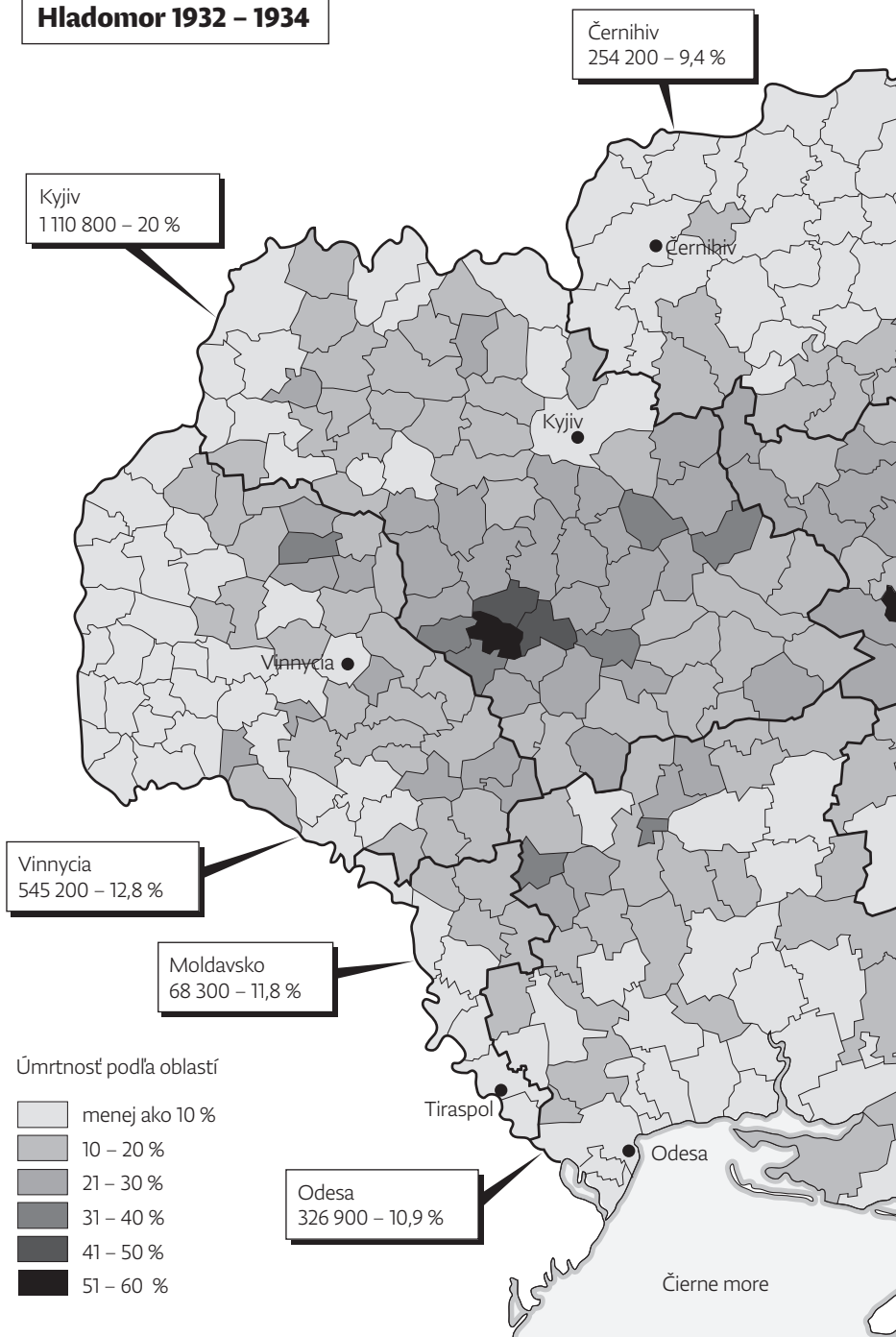

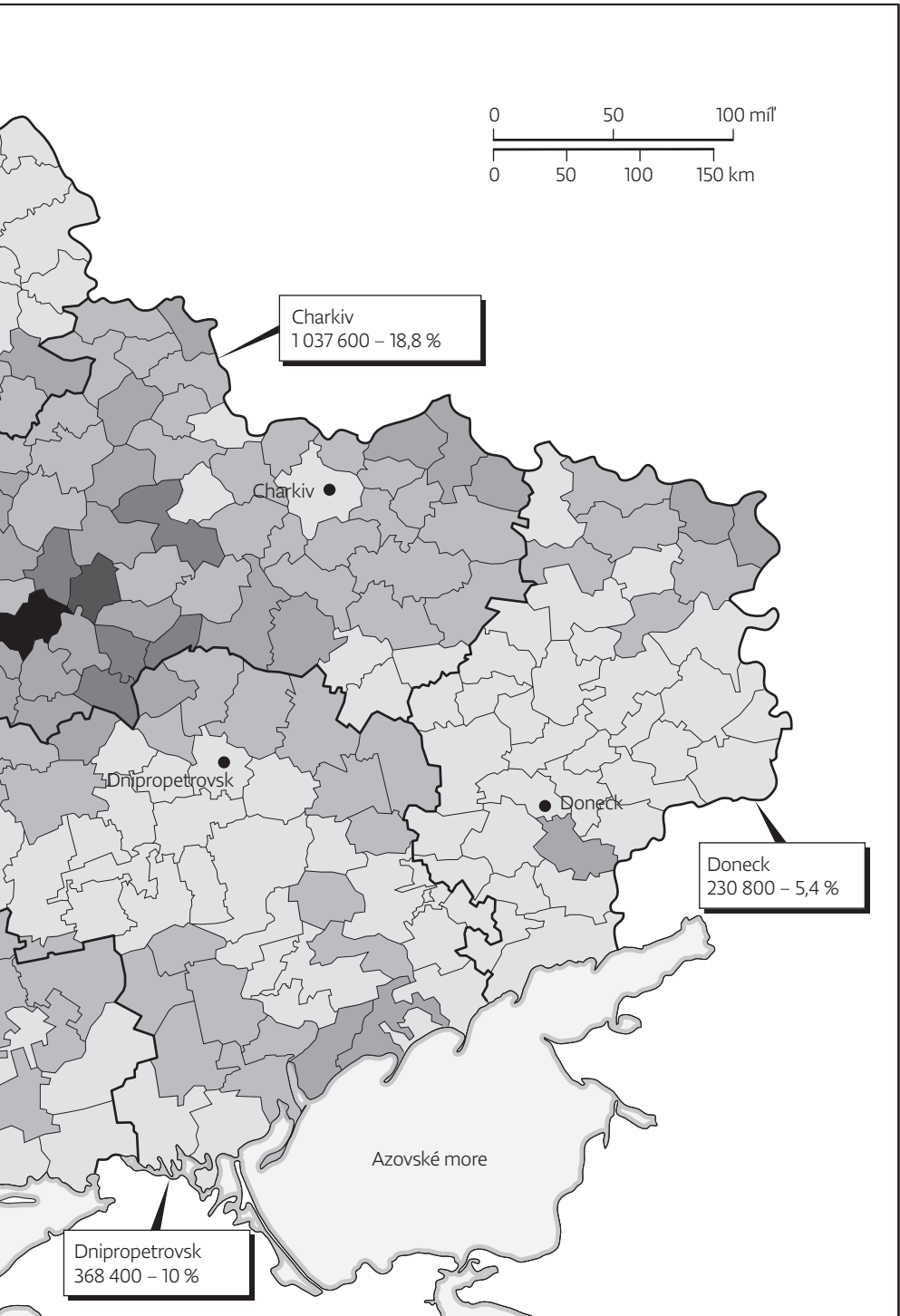
Ukrajina, 1922

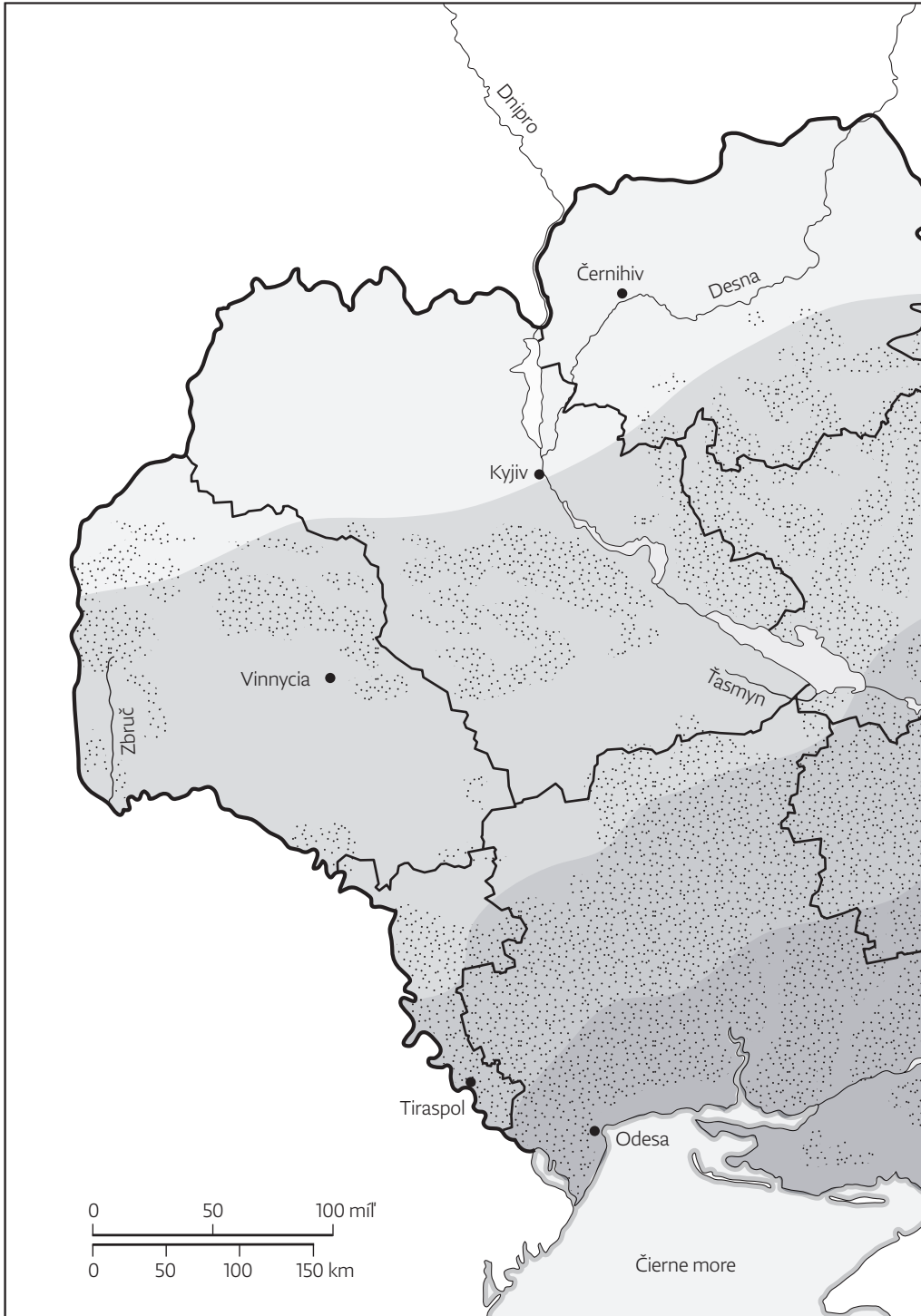

Hladomor 1932 – 1934

Fyzická mapa Ukrajiny, 1932*

- les
- lesostep
- severná step
- pobrežná step
- černozem

* Hranice oblastí podľa reorganizácie z roku 1932

POĎAKOVANIE

Táto kniha by nevznikla bez povzbudení, rád a podpory Serhii Plokhého a jeho kolegov z Harvardského inštitútu pre ukrajinský výskum. Tamajší odborníci už pred desiatimi rokmi pochopili, že nové nálezy v archívoch si zaslúžia aj nový prístup k histórii holodomoru – a mali pravdu. V rôznych obdobiach prispeli k práci na knihe rôzni členovia tímu, ale vďaka si obzvlášť zaslúžia Oleh Wolowyna a Kostantyn Bondarenko z projektu MAPA na Harvarde, ktorí pri štatistických a demografických údajoch, číslach a mapách odvedli mimoriadnu prácu.

Nesmierne som vďačná aj Marte Baziukovej z organizácie Holodomor Research and Education Consortium v Toronte, ako aj jej kyjivskej kolegyni Ludmyle Hrynevčovej z Ukrajinského centra pre výskum holodomoru. Obe sa úžasne ústretovým spôsobom podelili o svoje hlboké vedomosti o danej téme. Za pomoc s fotografiami patrí veľká vďaka aj dokumentaristovi Andrewovi Tkachovi a Vladyslavovi Berkovskému z fotografického archívu CDKFFA. Profesor Andrea Graziosi z neapolskej univerzity mi pomohol pri tvorbe základnej osnovy a počas celého trvania projektu mi bol partnerom v rozhovoroch. Pri výskume v Kyjive a v ďalších ukrajinských mestách mi pomohli dve výnimočné mladé historičky Daria Mattingly a Tetana Boriak. Text si prečítali a presnosť uvádzaných zdrojov aj zápisov mien skontrolovali dvaja skvelí harvardskí absolventi Ian Crookston a profesorka Oxana Myched. Mnohí ďalší ukrajinskí historici mi ponúkli svoje pripomienky a požičali mi knihy alebo svoje nepublikované články. Mená všetkých nájdete v predhovore, ale na tomto mieste by som rada ešte raz poďakovala Jurijovi Šapovalovi a Hennadijovi Boriakovi. Som vďačná kolegom, ktorí si prečítali prvé verzie tohto rukopisu, vrátane Geoffreyho Hoskinga, Bohdana Klida, Lubomyra Luciuka a Franka Sysyna. Veľká vďaka za pomoc s príbehom Garetha Jonesa patrí Nigelovi Colleymu a Russovi Chelakovi. Rovnako som dlžníčkou Romana Procyka z Fondu ukrajinských štúdií, ako aj dobrodincov z tejto organizácie, najmä Luby Kladkovej, doktorky Marije Fischerovej-Slyshovej, Arkadija Mulaka-Jackivského a Ivana a Heleny Panczakovcov, rovnako

ako Semenkovho fondu z Východoeurópskeho výskumného inštitútu W. K. Lypynského.

Rovnako ako v minulosti Stuart Proffitt z londýnskeho vydavateľstva Penguin vytvoril skvelý transatlantický vydavateľský tím s Krisom Puopom v New Yorku a George Borchardt sa výborne zhostil svojej úlohy literárneho agenta. Je to už tretia kniha, ktorú som s pomocou tohto tria napísala. Vždy im za to budem vďačná. Výrobu knihy so svojou tradičnou výkonnosťou z Londýna zariadil Richard Duguid, skvelým a mimoriadne spoľahlivým redaktorom bol Richard Mason.

No a napokon si moju vďačnosť zaslúžia a moju lásku majú Radek, Taziu a Alexander.